

Watze van der Zee, beoogd voorzitter vereniging Vlas en Hennep:

'Vlas mag hier nooit verdwijnen'

Vlas is economisch en teelttechnisch risicovol, zeker vergeleken met tarwe. Toch mag het volgens Watze van der Zee, akkerbouwer en beoogd voorzitter van de nieuwe branchevereniging Vlas en Hennep, nooit uit Nederland verdwijnen. Het is een te mooi gewas, heeft cultuurhistorische waarde en past goed in een biobased cultuur.

Watze van der Zee: „Vlas is een prachtproduct voor het bouwplan, juist omdat je er graszaad onder kunt zaaien, maar ook omdat het voor een goede variatie zorgt. En je moet er ook wel een beetje gek van zijn.“

De eerste hectares vlas zijn gezaaid op het bedrijf van Watze van der Zee, de derde week van maart. De rest is een week later gezaaid. Mooi op tijd, vindt de akkerbouwer. „Het zaaien is prima gegaan. We doen dit met een zaaimachine met dubbele zaaibakken. Zo kunnen we meteen graszaad meezaaien voor oogst in het volgende jaar. Dat doen we al jaren zo. Dat maakt vlas eigenlijk ook wel een mooi gewas. Onder tarwe kun je net iets minder gemakkelijk graszaad zaaien.“

Van der Zee zaait dit jaar 27 hectare vlas. Het is een bewuste keuze. „Natuurlijk is het gemakkelijker om enkel tarwe te telen. Daarbij loop je veel minder risico. Vlas is toch een wat risicovoller gewas. Maar het saldo is prima vergeleken met tarwe. Bij mij is het zelfs iets beter geweest, zeker het afgelopen jaar. Vlas is een prachtproduct voor het bouwplan, juist omdat je er graszaad onder kunt zaaien, maar ook omdat het voor een goede variatie zorgt. En je moet er ook wel een beetje gek van zijn.“

Een pluspunt vindt Van der Zee dat vlas altijd vroeg van het land is. Rond 20 maart zaaien en begin juli wordt het gewas getrokken. Vuistregel is honderd dagen groeiperiode. Daarna begint het rootproces. Dit proces duurt twee tot zes weken, afhankelijk van het weer. „Als er geen gras onder gezaaid is, kun je er al vroeg een groenbemester op zaaien. Voor de bodem is het een uitstekend gewas.“

Risicovolle teelt

Het risicovolle van vlas zit hem met name in

het einde van de teelt, als het vlas getrokken is en moet roten. Het roten zorgt ervoor dat de vezels in het vlas loskomen van de houtachtige bestanddelen in de plant. Het vlas wordt machinaal getrokken en de machine legt het vlas op banen op de grond. De zaadkopjes zijn dan al verwijderd. Het roten gebeurt door middel van het dauwrot. Als het vlas van boven geroot is, wordt het nog een keer omgekeerd om ook de onderkant te laten roten.

Dit proces vraagt goede weersomstandigheden en duurt soms maar twee weken, soms wel zes weken. Heb je lang broeierig weer, dan kan het rottingsproces te snel gaan, waardoor de vezel in kwaliteit afneemt. De sterkte van de vezel wordt minder en dus krijg je meer korte vezels. De lange vezels brengen het meest op. Deze worden in de textielindustrie gebruikt. Korte vezels worden onder andere in papier gebruikt. Vlas kent geen afval: het zaad gaat naar zaadveredelingsbedrijven; het kaf van de zaadbolletjes wordt gebruikt in veevoer; het hout dat vrijkomt na het roten wordt gebruikt voor houtvezelplaten; zelfs van het stof dat vrijkomt tijdens het verwerkingsproces worden nog blokjes geperst die gebruikt worden in ovens. Als het rottingsproces klaar is, worden de banen vlas tot balen geperst. Deze balen laat Van der Zee in België verwerken tot vezels. In 2013 had Van der Zee een goede opbrengst, zowel financieel als in kilo's. De lange vezels brachten maar liefst 1,80 tot 1,90 euro per kilo op. Mede daarom verwacht hij een kleine toename van het totale areaal in Nederland voor 2014. Er wordt nu ongeveer

2.000 hectare gezaaid. Tien jaar geleden was dat nog zo'n 5.000 hectare.

Een ander risico bij vlas is het legeren, het omvallen van het gewas waardoor het moeilijk wordt om het gewas te trekken en op banen te leggen. Vooral als het gewas zwaar is, gebeurt dit nogal eens vlak voor het trekken. „Heb je even een paar buien met slagregen, ligt je gewas om. Daar doe je niks aan.“ Het weer is hier ook een heikel punt. „Soms denk je om 12.00 uur dat je die middag niets meer in je gewas kunt doen en dan ben je toch ineens om 15.00 uur je banen aan het oprollen. Je moet je machines altijd paraat hebben. Het weer is een risico voor je hele bedrijf, maar bij vlas is het net wat groter.“

2013 goed jaar voor vlas

Een financieel overzicht vanaf 1997 tot en met 2012 dat Van der Zee erbij pakt, laat zien dat het saldo van vlas gemiddeld genomen beter is dan dat van tarwe. Vlas bracht gemiddeld 1.966 euro per hectare op, tarwe 1.646 euro. De laatste drie jaar bracht tarwe echter meer op dan vlas: 2.338 euro tegenover 2.144 euro. Het jaar 2013 is in dit overzicht nog niet opgenomen. „Dat zal een ander beeld geven omdat 2013 voor vlas een erg goed jaar was. Vlas moet ook wel iets meer opbrengen dan tarwe, gezien het grotere oogstrisico. Tarwe oogsten lukt eigenlijk altijd wel en als de tarwe niet voldoende droog is, kun je nadrogen. Daar zit een veel lager risico in. Daarbij, wil vlas in Nederland geteeld blijven worden, dan moet het ook wel iets meer opbrengen.“ ▶

Bedrijfsgegevens

Watze van der Zee heeft samen met zijn vrouw, zijn twee zonen en zijn dochter in maatschap een 210 ha groot akkerbouwbedrijf in Zaamslag, Zeewuws-Vlaanderen. Het bouwplan bestaat uit 27 ha vlas, 50 ha tarwe, 25 ha zaauijen, 7 ha plantuien, 50 ha aardappelen, 24 ha suikerbieten, 20 ha graszaad en 7 ha wortelen.

Copyright foto

Copyright foto

Copyright foto

Vlas heeft een cultuurhistorische waarde; in Zeeuws-Vlaanderen is een speciale vlas-fietsroute langs de bloeiende velden die tevens langs een museum komt.

Copyright foto

Vlas kent geen afval: het zaad gaat naar zaadveredelingsbedrijven; het kaf van de zaadbolletjes wordt gebruikt in veevoer; het hout dat vrijkomt na het roten wordt gebruikt voor houtvezelplaten.

Ook vanuit ecologisch oogpunt noemt hij vlas een mooi gewas. „Het behoeft weinig nutriënten. Er wordt ongeveer 70 kilo stikstof per hectare gebruikt. Vergeleken met andere gewassen is dat toch een groot verschil. En vlas heeft ook een relatief lage kostprijs. Er gaan weinig gewasbeschermingsmiddelen op en bemesten is ook nauwelijks nodig. Mechanisch kost het dan weer wel veel. Ik laat het vlas trekken, maar keren en oprollen doen we zelf. Bij de verwerkende industrie liggen de kosten overigens wel hoog. Maar de teeltkosten als zodanig zijn niet zo hoog.”

‘Beetje gek’

Eerder zei Van der Zee ‘een beetje gek’ van het gewas vlas te zijn. „Zonder uit het oog te verliezen dat het ook wat moet opbrengen, hoor”, zegt hij desgevraagd. „Als de overige gezinsleden het niet meer zien zitten met het gewas, wie ben ik dan om te zeggen dat we het moeten blijven telen omdat ik het zo vreselijk mooi vind als de velden in bloei staan? Bloeiende velden, met die prachtige blauwe kleur, tonen schitterend in het landschap. Het heeft ook cultuurhistorische waarde. Hier, in Zeeuws-Vlaanderen, wordt het meeste vlas geteeld van Nederland. Je hebt hier een speciale vlas-fietsroute met een museum op die route. Het is allemaal prachtig om te zien.” Van der Zee zou het dan ook heel erg vinden als de teelt uit

Nederland zou verdwijnen.

In België met 25.000 tot 30.000 hectare en Frankrijk met 75.000 tot 80.000 hectare daarentegen bloeit het gewas nog steeds. Volgens Van der Zee is het klimaat in beide landen gunstiger voor de vlasteelt. „En de telers daar hebben de beschikking over meer gewasbeschermingsmiddelen, met name fungiciden, waardoor hogere opbrengsten gehaald kunnen worden. In Nederland wordt gemiddeld 1.500 kilo lange vezel van een hectare gehaald, in Frankrijk gemiddeld 1.800 kilo. Alleen in 2013 pakten wij hier een hogere opbrengst. Ik heb gemiddeld 2.200 kilo gehaald.” Het was geheel tegen de verwachting in met het lange, koude voorjaar. De ziektedruk was echter bijzonder laag en de teler denkt dat het met name daarin zit. Zeker weten doet hij het echter niet. „We hebben ons vele malen afgevraagd waardoor we die hoge opbrengst gehaald hebben, maar een verklaring hebben we niet gevonden.”

Nieuwe brancheorganisatie

Watze van der Zee heeft samen met een groep hennep- en vlastelers, verwerkers en zaaizaadbedrijven een nieuwe brancheorganisatie opgericht voor hennep en vlas. Omdat het HPA opgeheven is, is tevens de commissie Vlas en Hennep verdwenen. Deze commissie behartigde de belangen van hennep en vlas en had goede contacten met CELC (Confédération Européenne du Lin et du Chanvre, de internationale vlas- en hennep-

organisatie). „Dat is nu allemaal verdwenen.

LTO was nog wel bezig met het opzetten van een nieuwe producentenorganisatie, maar dat ging allemaal vrij lang duren. Er mag geen gat vallen. Daarom hebben we met de telers, de verwerkende industrie en de zaaizaadbedrijven zelf een nieuwe branchevereniging opgezet.”

Het budget is begroot op 100.000-125.000 euro per jaar. Vlastelers betalen 25 euro per hectare. De rest van de vlassector gaat ongeveer hetzelfde bedrag betalen. „Dit bedrag komt overeen met het bedrag dat de sector kwijt was aan HPA”, zegt Van der Zee. „Over de kosten voor de hennepsector praten we nog. Geïnteresseerden uit de onderzoeks- of de biobased sector kunnen zich als deelnemer aansluiten, maar zij hebben geen zeggenschap.”

Het budget wordt besteed aan promotie van vlas- en henneproducten. Daarnaast wordt teeltonderzoek gedaan. Tevens worden de belangen behartigd van de sector inzake het EU-landbouwbeleid in samenwerking met de internationale vlasorganisatie CELC. De brancheorganisatie gaat zich ook sterk maken dat vlas geteeld mag worden op de ecologische focusgebieden, die het nieuwe EU-landbouwbeleid verplicht stelt. Een eerste succes heeft de organisatie overigens al behaald: de subsidieregeling van 2013 wordt in 2014 gecontinueerd. De steun van 270 euro blijft behouden voor de telers.

Op 15 mei gaat de organisatie officieel van start. ■